

Saamelaiskäräjien valitustielle puomi – KHO hylkäsi tehdyt valitukset

Lapin Kullankaivajain Liitto on tyytyväinen, että seitsemän vuotta kestänyt valitustehtäily on nyt saanut hylkäävän päätöksen myös korkeimmalta valitustuomioistuimelta, korkeimmalta hallinto-oikeudelta.

–Toivottavasti kullankaivajat saavat nyt vihdoin rauhassa jatkaa työtään, toivoo liiton puheenjohtaja **Hannu Viranto**.

Valitustehtäily alkoi vuonna 2012. Edellisen vuoden heinäkuun alusta oli astunut voimaan uusi kaivoslaki. Se mahdollisti Saamelaiskäräjille laajat valitusoikeudet kullanhuhdontaluvista.

–Käräjät anoi oikeusministeriöltä 80 000 euron määrärahan ympäristösihteerin palkkaamiseksi. Sattui niin, että silloinen RKP:n oikeusministeri **Anna-Maija Henriksson** teki harvinaislaatuisen päätöksen, että myönnetäänkin 100 000 euroa. Harvoinhan tapahtuu, että myönnetään enemmän kuin haetaan. Oikeusministeri perusteli korotusta sillä, että uusi kaivoslaki vahvistaa käräjien asemaa lausunnonantajana.

–Vai olikaan sittenkään kyse vain sattumasta. Vuonna 2011 järjestetyissä eduskuntavaaleissa harvinaislaatuisesti asettui ruotsalaisten

RKP:n ehdokkaaksi silloinen saamelaiskäräjien puheenjohtaja. Kiitos tuli jälkikäteen vai oliko diili sovittu jo etukäteen, arvuuttelee Viranto.

–Sittemmin tuo 100 000 euron lisäys on vakiintunut käräjien budjettiin. Vuonna 2012 käräjät ehti saamallaan rahalla tehdä Pohjois-Suomen hallinto-oikeuteen neljä valitusta, vuonna 2013 jo 16 valitusta ja vuonna 2015 peräti 21 valitusta ja sama määrä myös 2016. Yhteensä valituksia on ahkeroitu 72 kappaletta.

Hallinto-oikeus on hylännyt kaikki käsittelemänsä valitukset. Virannon mukaan valitusperusteet ovat pysyneet entisinä ja siitä huolimatta valittaminen on jatkunut, vaikka valittajalla on varsin hyvin tiedossa ollut, että ne hylätään.

–Ehkäpä sittenkin ahkerointi on hieman harhaanjohtava sana, koska valitukset monistettiin eikä niitä juuri-kohtaisesti, tietää puheenjohtaja.

Käräjät on tehnyt korkeimpaan hallinto-oikeuteen valituksia myös Lemmenjoen konekaivajille myönnettyistä ympäristöluvista. KHO on hylännyt kaikki valitukset todeten, että "...kysymys on pienessä mittakaavassa ta-

pahtuvasta kullankaivusta alueella, jota käytetään tähän tarkoitukseen vain osa vuotta ja silloinkin tiukkojen lupamääräysten puitteissa. Sanoitulla toiminnalla ei aiheuteta haittaa saamelaiskulttuurille ja vaikutukset saamelaisen perinteiselle elinkeinolle, poronhoidolle, kalastukselle ja metsästykselle tai ympäröivälle luonnolle jäävät hyvin paikallisiksi." Kun KHO toteaa näin kansallispuiston osalta, on selvä, että päätös pätee myös muualla.

Nyt saadut KHO:n päätökset koskevat yhteensä 8 Turvallisuus- ja kemikaaliviraston, Tukesin 4 hakijalle myöntämää kullanhuhdontalupaa. Valituksien mukaan Tukes ei ole riittävästi selvittänyt kullankaivun vaikutuksia saamelaisen oikeuteen harjoittaa kieltään ja kulttuuriaan. Samanaikaisesti käräjät on itse kieltäytynyt tekemään selvityksiä. Se on tyytynyt vain esittämään haitoista yleisluonteisia väitteitä, joita ei ole pyrittyäisiin yksilöimään lupakohtaisesti. KHO katsoo, että Tukesin kokoamaa selvitystä voidaan pitää riittävänä perustana kullanhuhdontaluvan myöntämiseksi

Valitusten pääargumentti on ollut, että kullankaivu aiheuttaa haittaa saamelaisen

poronhoidolle. Kuitenkaan asianomaiset paliskunnat eivät ole yhtyneet valitukseen eivätkä ole vastustanut lupien myöntämistä.

–Käräjillä ei ole oikeuttaa puhua saamelaisten eikä suomalaisten porotalouden suulla, katsoo kullankaivajien puheenjohtaja. Sitä varten on perustettu paliskuntajärjestelmä.

Monet kullankaivajat ovat uusia lupia hakiessaan olleet yhteydessä paliskuntaan tai tokkakuntaan ja ottaneet poronhoidon näkemyksiä huomioon muun muassa rajauksissa ja kulkureittien suhteen.

–Kullankaivajat haluavat elää sopuisasti poromiesten ja saamelaisten kanssa ja kunnioittaa saamelaiselinkeinoja ja kulttuuria, mutta Saamelaiskäräjät kylvää väliin epäsovua, valittaa Viranto.

Valitusprosessi on kestänyt 7 vuotta. Se on aiheuttanut Tukesille valtavasti lisätyötä, minkä seurauksena on kertynyt enimmillään yli sadan kullanhuhdontalupahakemuksen käsittelyruuhka. Luvanhakijalle se on merkinnyt vuosien odotuksen luvan käsittelyssä ja kaivutöiden loppumisesta useaksi vuodeksi. Kyseessä on ollut ammattimainen konekaivu, jolloin satojen tuhansien eurojen kaivulaitteistot ovat olleet py-

sähdyksissä. Kärsimään ovat joutuneet myös ne lapiokaivajat, jotka ovat juuttuneet lupajonoon, vaikka heidän luvistaan ei valitettaisikaan.

KHO:n päätös on ennakkopäätös, joka merkitsee, että samoilla valitusperusteilla tehtäville valituksille ei KHO enää anna valituslupaa. Periaatteessa edelleen voidaan samoilla perusteilla valittaa uusista luvista hallinto-oikeuteen, mutta KHO:n päätös merkitsee, että valitukset tullaan hylkäämään. –Mielenkiintoista on, vieläkö tämän jälkeenkäin käräjien valittaminen joillakin uusilla keksityillä perusteilla jatkuu. Se olisi valitusten rahoittajan eli valtion ja oikeuslaitoksen pilkantekoa, eiköhän myös käräjien saamelaisäänestäjien harkintakyvyn aliarvioimista, väittää Hannu Viranto tosin jatkaen, että tähänastinen toiminta on ollut siinä määrin yleisen oikeustajun vastainen, että eihän se yllätyskään olisi.

Valitusoikeus on demokraatiassa perusoikeus ja pyhä asia, korostaa Viranto, mutta jatkaa, että kymmenien hylättyjen valitusten jälkeen ja nyt, varsinkin KHO:n päätöksen tultua, valitustehtäily on osoittautunut tärkeän oikeuden väärinkäytöksi.

Virannon mukaan vali-

tustehtäily on tullut kalliiksi niin kaivajille kuin veronmaksajillekin. Saamelaiskäräjät on joutunut maksamaan jokaisesta hylätystä hallinto-oikeusvalituksesta oikeudenkäyntimaksua 250 euroa ja KHO:lle 500 euroa. Lisäksi se on joutunut maksamaan valituksen kohteena olleille kullankaivajille valituskorvauksia 150-2000 euroa. Yhteensä näistä kertyy noin 50 000 euroa. Lisäksi tulevat käräjien omat kulut ja ajankäyttö. Kun vielä otetaan huomioon kullankaivajien menetykset, nousee aiheutettujen vahinkojen kokonaissumma kuusinumeroiseksi luvuksi.

Viranto arvelee, että tämä holtiton rahankäyttö kiinnostaa paitsi veronmaksajia, myös valitusten rahoittajaa oikeusministeriötä ja myös saamelaisia. Eduskunta rahat myöntää.

–Käräjät on anonut valtiolta lisärahoitusta vedoten määrärahojensa vähyyteen, mutta resurssija riittää kiusantekevalitusten tehtäilyyn, ihmettelee Viranto.

Jaakko Peltomaa